

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ενδεικτικές απαντήσεις

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων τις θέσεις της Μπάρμπαρα Πομιεχόφσκα στο **Κείμενο 2** για την ανθρώπινη δημιουργικότητα.

Μονάδες 20

Θεματικό κέντρο: στο κείμενο παρουσιάζονται οι θέσεις της Μ. Πομιεχόφσκα αναφορικά με τα ευρήματα της ερευνητικής της ομάδας για την ανθρώπινη δημιουργικότητα.

Θεματικοί άξονες:

- Ως πηγή της ορίζεται η παραγωγική σκέψη και ο μετασχηματισμός γνωστών εννοιών.
- Η δημιουργικότητα είναι ανεξάντλητη.
- Παρά την άγνοια του ακριβούς μηχανισμού της, η αρχή της τοποθετείται με βεβαιότητα στα πρώιμα στάδια γλωσσικής ανάπτυξης.
- Δεν αποτελεί προνόμιο των ενηλίκων, αν και υποστηρίζεται το αντίθετο.
- Κρίνεται αναγκαία η μελέτη των ανασταλτικών παραγόντων στην ανάπτυξή της.

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το **Κείμενο 1**, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

- α.** Ένα από τα χαρακτηριστικά της δημιουργικότητας είναι ότι αποφέρει αποτελέσματα.
- β.** Ένας από τους στόχους της εκπαίδευσης, σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι η καλλιέργεια της δημιουργικότητας.
- γ.** Η σύνδεση της δημιουργικότητας με τις τέχνες στην εκπαίδευση δεν έχει ερευνηθεί.
- δ.** Η επαφή του παιδιού με τις τέχνες δυσχεραίνει την προσπάθειά του να επιλύσει προβλήματα.
- ε.** Το παιδί, μέσα από το δημιουργικό παιχνίδι, ανακαλύπτει τον εαυτό του.

Μονάδες 15

- A) Σωστό
- B) Σωστό
- Γ) Λάθος
- Δ) Λάθος
- E) Σωστό

B2. Το **Κείμενο 1** αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές που το επιβεβαιώνουν (μονάδες 2) δίνοντας το αντίστοιχο χωρίο (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Το κείμενο 1 αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Οι γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραδοχή αυτή είναι :

- το **ειδικό επιστημονικό λεξιλόγιο** του κειμένου (π.χ. πολυαισθητικές εμπειρίες μάθησης). Ο συντάκτης αξιοποιεί επιστημονικούς όρους, προκειμένου να προσδώσει σοβαρό ύφος και εγκυρότητα στον λόγο του.
- η **αναφορική λειτουργία** της γλώσσας (π.χ. η αξία της δημιουργικότητας είναι πολιτιστικά, κοινωνικά αλλά και οικονομικά αδιαμφισβήτητη). Προσδίδει σαφήνεια και ακρίβεια στον λόγο, συμβάλλει στη δημιουργία σοβαρού ύφους και απευθύνεται στη λογική, αποδίδοντας ρεαλιστικά την πραγματικότητα.
- το **γ' πρόσωπο** (π.χ. οδηγεί, έχει). Ο συντάκτης παρουσιάζει σε γ' πρόσωπο απόψεις καθολικά αποδεκτές και αποστασιοποιείται πλήρως από αυτές. Ο επιστημονικός λόγος οφείλει να είναι απρόσωπος. Επομένως, χρησιμοποιείται γ' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο. Προσδίδει αντικειμενικότητα, αμεροληψία, ουδετερότητα. Χρησιμοποιείται για γενικεύσεις σκεπτικών, προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα με ευρύτερη ισχύ και αποδοχή.
- **οριστική έγκλιση** (π. χ. εξασφαλίζει). Με την οριστική έγκλιση (επιστημική τροπικότητα) εκφράζονται οι επιστημονικές απόψεις με βεβαιότητα και αποδίδουν την πραγματικότητα.
- **ονοματική σύνταξη**: (ενασχόληση, ανάληψη, εξεύρεση). Η ονοματική σύνταξη συνδέεται με τον λόγο της επιστήμης. Είναι χαρακτηριστικός και αναγκαίος μηχανισμός στα επιστημονικά κείμενα, διότι σε αυτά χρησιμοποιούνται αφηρημένες έννοιες. Οι τεχνικοί όροι και η επιστημονική γλώσσα εκφράζονται με ονοματικές δομές. Η ονοματοποίηση θεωρείται το κατεξοχήν γλωσσικό μέσο μετάδοσης των πληροφοριών που επιτρέπει τη μετάβαση από μία εξήγηση σε άλλη με τρόπο εξαιρετικά συνεπτυγμένο. Το ύφος καθίσταται επίσημο, σοβαρό και τυπικό.
- **παθητική σύνταξη**: (συνδέεται άμεσα με τη φαντασία, εντοπίζεται ισχυρή θέση). Με την παθητική σύνταξη το ύφος γίνεται πιο απρόσωπο και τυπικό, ενώ ο λόγος αποκτά μεγαλύτερη πλοκή και γίνεται πιο σύνθετος.

B3. α. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του τίτλου του **Κειμένου 2** και πώς επιτυγχάνεται; (μονάδες 3)

Ο τίτλος του κειμένου 2 κεντρίζει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη, προκειμένου να διαβάσει το κείμενο που ακολουθεί, ενώ παράλληλα τον ενημερώνει για το θέμα του. Ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται ότι το θέμα του κειμένου είναι η δημιουργικότητα και η καλλιέργειά της από την πρώιμη ηλικία. Συνδέοντας το επιστημονικό θέμα της δημιουργικότητας με την απλή καθημερινή εικόνα της κούνιας καταφέρει να βοηθήσει τον αναγνώστη να αισθανθεί ότι η δεξιότητα αυτή είναι μια οικεία έννοια και παράλληλα να φορτίσει συναισθηματικά τον λόγο. Η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου επιτυγχάνεται με:

- Την ποιητική λειτουργία της γλώσσας. Η μεταφορά «από την κούνια» εικονοποιεί το μήνυμα του τίτλου, ώστε να καταλάβει ο αναγνώστης μέσα από την απλή και καθημερινή αυτή έκφραση ότι η δημιουργικότητα αναπτύσσεται από τη βρεφική ηλικία.
- Η πρόταση της λέξης «δημιουργικότητα» στη σειρά των λέξεων. Προβάλλεται, έτσι, ξεκάθαρα η κεντρική έννοια του κειμένου.
- Ο ρηματικός τίτλος καθιστά το ύφος του κειμένου ζωντανό, ζωντανό και άμεσο.
- Ο ενεστώτας χρόνος προσδίδει ζωντάνια στον λόγο και δυναμικό χαρακτήρα, φανερώνοντας ότι το μήνυμα του τίτλου έχει διαχρονική ισχύ.
- Η ενεργητική σύνταξη, επίσης, προσδίδει αμεσότητα και ζωντάνια στον λόγο.
- Η οριστική έγκλιση δηλώνει έμμεσα τη βεβαιότητα της συντάκτριας για το θέμα.

β. «Θα πρέπει, επομένως, να μελετήσουμε τις συνθήκες εκείνες που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη των δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους»: Να μεταφέρετε την περίοδο λόγου του **Κειμένου 2** στην αντίθετη σύνταξη κάνοντας τις αναγκαίες μετατροπές (μονάδες 5) και να επισημάνετε δύο αλλαγές στο ύφος (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Μετατροπή στην αντίθετη σύνταξη :

«Θα πρέπει, επομένως, να μελετηθούν οι συνθήκες εκείνες από τις οποίες επηρεάζεται αρνητικά η ανάπτυξη των δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους».

Αλλαγές στο ύφος:

- Στην ενεργητική σύνταξη το ύφος ήταν προσωπικό, ζωντανό και άμεσο και έμφαση δινόταν στο Υποκείμενο της ενέργειας (εμείς, που).
- Στην παθητική σύνταξη το ύφος γίνεται σοβαρό, τυπικό, αντικειμενικό και απρόσωπο και έτσι προσιδιάζει περισσότερο στον επιστημονικό λόγο.

- Στην παθητική σύνταξη δίνεται έμφαση στην πράξη (να μελετηθούν, επηρεάζεται) και τονίζεται η αναγκαιότητα της δραστηριοποίησης των επιστημόνων και τα αποτελέσματα που έχουν οι περιβαλλοντικές συνθήκες στο βρέφος.

Θέμα Γ

Γ1. Γιατί εμφανίζεται προβληματισμένος ο ήρωας του **Κειμένου 3** και πώς εκδηλώνει τον προβληματισμό του; Να απαντήσετε αξιοποιώντας συνολικά τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Εσείς πώς θα αντιδρούσατε σε ανάλογη περίπτωση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Ο ήρωας προβληματίζεται σχετικά με τη μονοτονία, την τυποποιημένη συμπεριφορά των συναδέλφων του, την έλλειψη δημιουργικότητας, ζωντανίας και ενέργειας σ' ένα αδιάφορο και πληκτικό εργασιακό περιβάλλον. Εγκλωβισμένος μέσα σε αυτό προσπαθεί να ξεφύγει από την προσωπική του αλλοτρίωση διαπιστώνοντας τραγικά την αδυναμία του να το πετύχει.

Κειμενικοί δείκτες που δηλώνουν τον προβληματισμό του και μπορούν να αξιοποιηθούν:

Α' ενικό ρηματικό πρόσωπο: Αποκαλύπτει την ανάγκη του ήρωα να εξομολογηθεί στον αναγνώστη τα δυσάρεστα συναισθήματα που του προκαλεί η παρατήρηση της ανυπόφορης εργασιακής πραγματικότητας σε μία προσπάθεια ψυχικής αποφόρτισης («η καρδιά μου», «δε μπορώ να καταλάβω», «σκέφτηκα»).

Μεταφορές: Φανερώνονται τα συναισθήματα που κατακλύζουν την ψυχή του ήρωα. Κυριαρχούν η απογοήτευση, η απελπισία, ο θυμός, η απέχθεια, η αποστροφή, η αγανάκτηση, ο εκνευρισμός, η πικρία και η θλίψη («ζαρώνει η καρδιά μου», «μπαγιάτικες φάτσες», «πως θα τους αποξεράνει έτσι, σώμα και καρδιά, το πολύ διάβασμα, το κλείσιμο ή η βαθιά σκέψη»).

Σύγκριση νέων και ηλικιωμένων: Μέσα από τη σύγκριση γίνεται εμφανής η απαισιοδοξία του για την έλλειψη δημιουργικότητας και φαντασίας της επόμενης γενιάς («Το επόμενο κύμα δεν αποκλείεται να είναι χειρότερο»).

Τίτλος «Εξαίσια αστική μας κοινωνία». Έχει τη μορφή διαμαρτυρίας και καταγγελίας απέναντι στους μορφωμένους αλλά ψυχικά και δημιουργικά ανενεργούς εργαζόμενους. Η ειρωνεία του τίτλου κάνει έκδηλη τη λύπη και τον εκνευρισμό του ήρωα λόγω της απογοητευτικής πραγματικότητας που αντικρύζει στις μικρογραφίες της κοινωνίας που κινείται (εργασιακός χώρος και σχολές).

Εσωτερικός μονόλογος: Εκφράζει την υπέρβαση των ορίων ενός δημιουργικού ανθρώπου που ασφυκτιά και απογοητεύεται, τη συνειδητοποίηση της δικής του εργασιακής αλλοτρίωσης, την αμφιβολία και την προσπάθειά του να βρει λυτρωτική λύση για τον εαυτό του («Σκέφτηκα μήπως αλλάξω επάγγελμα»).

Δυνητικός παρατατικός: Υπαινίσσεται μια ανάγκη για αυθεντικότητα και ελευθερία και μια ενδόμυχη ζήλεια για την απλότητα και πρακτικότητα της εργασίας ενός χειρώνακτα που βρίσκεται στον αντίποδα του τυποποιημένου και ψυχικά και πνευματικά αποστειρωμένου περιβάλλοντος του γραφείου. Ταυτόχρονα φανερώνει και μία πικρή παραδοχή ότι η αλλαγής πλέον είναι αδύνατη. («Θα ήθελα, είναι αλήθεια, προ πολλού να ήμουν εργάτης»).

Εικόνες και περιγραφή: Δείχνουν την αναζήτηση ελπίδας σε νέους και τα αποκαρδιωτικά συναισθήματα του ήρωα («χώθηκα στις αίθουσες των πρωτοετών», «συνάδελφοι καταφθάνουν λαχανιασμένοι»).

Ασύνδετο και πολυσύνδετο σχήμα: Φανερώνεται ο προβληματισμός του ήρωα, το άγχος του να βρει απαντήσεις σχετικά με αυτό που παρατηρεί γύρω του και η ανάγκη επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς του («σώμα και καρδιά, το πολύ διάβασμα, το κλείσιμο ή η βαθιά σκέψη», «την ίδια ψυχή, τις ίδιες γνώσεις και τα ίδια μυαλά», «ούτε τέχνη ξέρω, ούτε για να πάω μαθητευόμενος έχω την ηλικία και το κουράγιο, αλλά ούτε τα χαρτιά και τα κατάστιχα χωνεύω»).

Προσωπική τοποθέτηση μαθητή

Δ1. Τα Κείμενα 1 και 2 αναφέρονται στη δημιουργικότητα και τη σημασία της. Αξιοποιώντας δημιουργικά το περιεχόμενό τους, σε ένα άρθρο 350 – 400 λέξεων που θα αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο, να αναφέρετε:

- α) τους λόγους για τους οποίους το σύγχρονο σχολείο οφείλει να καλλιεργεί τη δημιουργικότητα των μαθητών / μαθητριών και
- β) τους τρόπους με τους οποίους εσείς επιλέγετε στην προσωπική σας ζωή να εκφράσετε τη δημιουργικότητά σας.

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

Άρθρο στο προσωπικό ιστολόγιο

Τίτλος:

Ύφος: οικείο, χαλαρό

Ρηματικά πρόσωπα: όλα, ακόμη, σε κάποιες περιπτώσεις, και το β' ενικό

Πρόλογος:

Αφόρμηση: η ανάγνωση των δύο κειμένων σε συνδυασμό με κάποιο περιστατικό ή δράση
Σύντομη αναφορά στα δύο ζητούμενα, ώστε να πληροφορηθούν οι αναγνώστες τους βασικούς άξονες του άρθρου.

Ζητούμενο 1: για ποιους λόγους το σύγχρονο σχολείο οφείλει να καλλιεργεί τη δημιουργικότητα των μαθητών / μαθητριών

Στοιχεία από τα κείμενα:

- Η δημιουργικότητα χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία και αποτελεσματικότητα
- Συνδέεται με τη φαντασία και την καινοτομία, την επίλυση προβλημάτων και την αποκλίνουσα σκέψη
- Η αξία της δημιουργικότητας είναι πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά αδιαμφισβήτητη, γι' αυτό και εντάσσεται στους γενικούς εκπαιδευτικούς στόχους παγκοσμίως
- Ενισχύεται η καλλιέργεια της αποκλίνουσας σκέψης των παιδιών
- Αναπτύσσεται η φαντασία
- Κατανοούνται σύνθετες έννοιες και αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για την εξεύρεση λύσεων σε προβληματικές καταστάσεις
- Εξασφαλίζονται μοναδικές πολυαισθητηριακές εμπειρίες μάθησης και ζωής
- Τα παιδιά ανακαλύπτουν και εκφράζουν συναισθήματα, αγωνίες και σκέψεις.
- Τα παιδιά καθρεφτίζονται στο δημιούργημά τους, νιώθουν την ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα του προσώπου του.
- Η φτώχεια, το ανθυγιεινό περιβάλλον διαβίωσης, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονιών, η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και η κακή διατροφή επιδρούν αρνητικά στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, άρα το σχολείο μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυνση των παραπάνω παραγόντων.

Επιπρόσθετο υλικό:

- Καλλιεργούνται και αναπτύσσονται δεξιότητες που βοηθούν στην επαγγελματική εξέλιξη, την επιχειρηματικότητα
- Ενισχύεται το ενδιαφέρον των μαθητών για την εκπαιδευτική διαδικασία
- Αμβλύνονται φαινόμενα κοινωνικής παθολογίας

Ζητούμενο 2: τρόπους με τους οποίους εγώ επιλέγω στην προσωπική μου ζωή να εκφράσω τη δημιουργικότητά μου.

Η ερώτηση είναι καθαρά προσωπική, και καλύπτει πάρα πολλούς τομείς ψυχαγωγίας:

- Ενασχόληση με Τέχνες: μουσική, ζωγραφική, σχέδιο, θέατρο, βίντεο – κινηματογράφος (χρήση στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης), δημιουργική χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης, γλυπτική, μαγειρική.
- Εθελοντισμός: διάφορες κοινωνικές εργασίες, περιβαλλοντικές δράσεις.
- Ενασχόληση με σχολικές εργασίες, συγγραφή στη σχολική εφημερίδα, ομάδες επιχειρηματολογίας, ρητορικοί αγώνες.

Επίλογος

Προτροπή στους αναγνώστες να διευρύνουν τους ορίζοντές τους και να απολαύσουν δημιουργικές στιγμές.